

LATURA OBIECTIVA A INFRACTIUNI DE PRACTICARE ILEGALĂ A ACTIVITĂȚII DE ÎNTRERINZĂTOR

Autor: Denis BĂBĂLĂU, lector superior, drd., magistrul în drept

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Odata cu trecerea la economia de piață a R.Moldova și instituirea unui cadru legal în limitele căruia putea fi practicat activitatea de întreprinzător, a apărut necesitatea de a crea mijloace de apărare a acestei activități împotriva diferitor fapte infracționale. Unul dintre aceste mijloace insituite de legiuitor în Codul Penal a R.Moldova a constituit art.241, Practicarea ilegală a activității de întreprinzător, norma care vine să elimine și să radieze economia tenebră, precum și să apere activitățile de întreprinzător. Necesitatea unei asemenea reglementării nu este întâmplătoare ci dimpotrivă obligatorie ținând cont ca în sine activitatea de întreprinzător a fost reglementată legal treptat cu diferite cerințe imperative și limite legale de desfășurare, fapt ce a generat apariția unor activități de comerț nereglementate de stat precum și diferite genuri de activitate care ulterior au fost interzise.*

Cuvinte cheie: *infracțiune, latura obiectivă, întreprinzător, cod penal, ilegal.*

Unul din elementele obligatorii a infracțiunii Practicarea ilegală a activității de întreprinzător care o delimitează și o încadrează în coraport cu alte infracțiuni care aduc atingere relațiilor economice din R.Moldova constituie latura obiectivă, care include în sine a) fapta prejudiciabilă, b) urmarile prejudiciabile și c) legătura causală. Dispoziția normei juridice ce reglementează fapta prejudiciabilă face trimitere la art.125 a Codului Penal în vederea descrierii semnelor obligatorii a faptei prejudiciabile.

Reiterind prevederilor art.125 a Codului Penal stabilim că prin desfășurare ilegală a activității de întreprinzător se înțelege: a) desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate; b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație; c) desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație; d) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

A. Pentru a analiza în detaliu semnele obligatorii a desfășurării activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate urmează a face trimitere la Legea Nr.220 din 19.10.2007 cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, lege prin care este reglementat, procedura înregistrării de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, ținerii registrelor de stat ale persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali, precum și statutul juridic al organului înregistrării de stat și al registratorului. Fapta infracțională care cade sub incidența art.241 a Codului Penal o constituie în circumstanțele date – practicarea activității de întreprinzător fără înregistrarea la organele autorizate, elementele obligatorii fiind „**înregistrarea de stat**” și „**organele autorizate**”.

Procedura înregistrării de stat este diferită în dependență de persoana juridică sau întreprinzător individual, art. 11 a Legii Nr.220, stabilește că în vederea înregistrării de stat a persoanelor juridice registratorul verifică cererile și documentele depuse pentru înregistrare în vederea corespunderii acestora cerințelor stabilite de lege, obține avizele și informațiile necesare pentru înregistrare de la autoritățile publice prin intermediul rețelelor electronice, conform principiului ghișeului unic, și, în termenul stabilit de 5 zile, adoptă decizia de înregistrare sau decizia motivată de respingere a înregistrării. Persoanei juridice i se atribuie, la înregistrare, un număr de identificare de stat (IDNO) ce atestă că persoana a fost înscrisă în Registrul de stat și a fost luată la evidență de organul fiscal. Persoana juridică se consideră înregistrată la data adoptării deciziei de înregistrare. După înregistrare, organul înregistrării de stat publică în Buletinul electronic informații despre persoana juridică înregistrată, care cuprind: denumirea persoanei juridice, forma de organizare juridică, data înregistrării, numărul de identificare de stat, sediul și numele administratorului.

Referitor la procedura înregistrării Întreprinzătorilor Individuali, legea stabilește că pentru înregistrarea de stat a întreprinzătorilor individuali se depune: a) cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare. La înregistrarea de stat se verifică identitatea și capacitatea de exercițiu ale persoanei fizice. Registratorul, în termen de 3 zile lucrătoare de la data depunerii documentelor, adoptă decizia de înregistrare sau de a refuza înregistrarea. Documentele depuse de către întreprinzătorul individual împreună cu decizia de înregistrare se păstrează în dosarul de evidență în arhiva organului înregistrării de stat.

De remarcat este faptul în anumite situații se impune **reînregistrarea** persoanei juridice sau a întreprinzătorilor individuali, astfel înregistrarea modificărilor operate în actele de constituire și în datele înscrise în Registrul de stat se efectuează în modul și în condițiile prevăzute pentru înregistrarea persoanei juridice, dacă legea nu prevede altfel.

Persoana juridică fiind obligată să depună documentele pentru înregistrarea modificărilor la organul înregistrării de stat în termen de 30 de zile de la data adoptării hotărârii de modificare a actelor de constituire sau a datelor înscrise în Registrul de stat. În cazul reorganizării persoanei juridice, termenul de depunere a documentelor pentru înregistrarea modificărilor este de 30 de zile după expirarea termenului de o lună de la publicarea avizului privind reorganizarea.

Este de remarcat și faptul că în calitate de semn obligatoriu a faptei infracționale descrise la art.125 lit.a) Cod Penal este și „**organele autorizate de înregistrare**” care conform art.35 a Legii este Camera Înregistrării de Stat prin intermediul oficiilor sale teritoriale, având drept atribuții principale înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali precum și ținerea Registrului de stat. Într-o teză de idei, drept organ autorizat de înregistrare îl constituie și **Primăriile** – pentru activitatea individuală de întreprinzător în agricultură, procedura de înregistrare fiind reglementată prin Hotărârea Guvernului Nr.977 din 14.09.2001 cu privire la înregistrarea gospodăriilor țărănești. Activitatea practică în bază de patentă de întreprinzător nu se impune cu înregistrarea de stat.[1]

B. Desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație constituie un semn al faptei infracționale secundar care atrage necesitatea tratării acesteia în detaliu ținând cont de lipsa unei liste exhaustive a genurilor de activitate interzise pe teritoriul R.Moldova. Totodată este de remarcat faptul ca Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi largeste definirea acestui semn infracțional delimitând: 1) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație, 2) desfășurarea unor genuri de activitate exclusive de întreprinderile de stat, 3) desfășurarea activității de întreprinzător fără licență.

Cu referire la practicarea unor activități de antreprenoriat interzise de legislație este de remarcat faptul absenței unei liste exhaustive a acestor genuri de activitate în legislație, or alin.1 art.10 a Legii indica că întreprinderea este în drept să practice orice genuri de activitate, cu excepția celor interzise de lege, situație similară descrisă și în art.60 a Codului Civil prin care persoana juridică cu scop lucrativ poate desfășura orice activitate neinterzisă de lege, chiar dacă nu este prevăzută în actul de constituire. De reținut este faptul că în lipsa unei liste a genurilor de activitate interzise aceste activități interzise sa nu formeze componente de infracțiuni prevăzute în Codul Civil, ori în cazul concursului dintre art.241 a Codului Penal și alte componente special, urmează să fie aplicat regulile stabilite de art.116 a Cod Penal. [2]

Constituie desfășurarea unor genuri de activitate interzise și activitățile monopoliste, astfel funcția vitală de a apăra cetățenii și societatea de producerea și comercializarea necontrolată a armelor, substanțelor explozibile, stupefiantelor, alcoolului, altor mărfuri și servicii, precum și de falsificarea bancnotelor și hârtiilor de valoare statul o poate asigura mai deplin statul numai prin stabilirea monopolului. Totodată producerea, comercializarea și procurarea anumitor grupuri de mărfuri și prestarea unor servicii au, în condițiile monopolului natural din motive de ordin natural, tehnologic și economic, o eficiență economică mai înaltă, iar concurența în sfera de acțiune a monopolului natural devine o risipă, care poate prejudicia interesele economiei naționale și ale societății statul este obligat, în interesele societății, să elimine monopolurile din economia națională sau, dacă înlăturarea lor imediată este imposibilă sau inoportună să le reglementeze strict activitatea. Reiterând prevederile date în competența exclusivă a statului privind activitatea monopolistă sînt atribuite activitățile indicate în Anexa Nr.2 și Nr.3 a Hotărârii Guvernului R.Moldova Nr.582 din 17.08.1995 cu privire la reglementarea monopolurilor.

Activitatea de întreprinzător desfășurată fără licența la fel constituie o modalitate de realizare a laturei obiective privind prestaarea unor activități interzise. Astfel conform art.1 a Legii Nr.451 din 30.07.2001, privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, ultima determină cadrul juridic, organizatoric și economic de reglementare prin licențiere a activității de întreprinzător, stabilește genurile de activitate supuse reglementării prin licențiere și este orientată spre asigurarea respectării condițiilor, stabilite prin lege pentru desfășurarea genurilor de activitate supuse reglementării prin licențiere. Conform art.7 a Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, una din obligațiile întreprinderii constituie obținerea licenței pentru genurile de activitate care se desfășoară în bază de licență. În lumina unor asemenea prevederi se impune necesitatea analizei semnului „**licență**” precum și „**autoritatea de licențiere**” să elibereze licențe. Astfel prin licență se înțelege un act administrativ cu caracter permisiv, eliberat de autoritatea de licențiere în procesul de reglementare a activității de întreprinzător, ce atestă dreptul titularului de licență de a desfășura, pentru o perioadă stabilită, genul de activitate indicat în aceasta, integral sau parțial, cu respectarea obligatorie a condițiilor de licențiere. În calitate de autorități de licențiere distingem: a) Camera de Licențiere, b) Banca Națională a Moldovei; c) Comisia Națională a Pieței Financiare; d) Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; e) Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației; f) Consiliul Coordonator al Audiovizualului. Reiterând aceste prevederi se impune concluzia că desfășurarea unor activități necesare a fi licențiate conform Anexei Nr. 2 a Legii Nr.451 din 30.07.2001, în lipsa licenței, califică fapta în temeiurile art.241 a Codului Penal.

C. Desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentărilor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație.

Legea Nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, întreprinzătorul este obligat să înregistreze întreprinderea, filialele și reprezentanțele, înființate de către acesta pe teritoriul Republicii Moldova, pînă la începerea activității lor economice, în conformitate cu Legea nr.1265-XIV din 5 octombrie 2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor. Întreprinderea se înregistrează de Camera Înregistrării de Stat a Ministerului Dezvoltării Informaționale la locul unde se află sediul întreprinderii.

Astfel urmează a fi analizat separat necesitatea de înregistrare a filialelor, reprezentărilor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități care au nevoie de înregistrare. Art.12 a Legii privind

înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, indica asupra faptului că filialele și reprezentanțele persoanelor juridice se înregistrează cu condiția indicării în actele de constituire ale persoanei juridice a datelor cu privire la crearea, denumirea și sediul acestora. Filialele și reprezentanțele persoanelor juridice se înregistrează fără atribuirea statutului de persoană juridică. Procedura înregistrării filialelor și reprezentanțelor persoanelor juridice străine este similară procedurii înregistrării persoanelor juridice autohtone, cu particularitățile specificate în Legea nr.81-XV din 18 martie 2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător. Pentru înregistrarea filialelor și reprezentanțelor se depun următoarele documente: a) cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) hotărârea organului competent al persoanei juridice, care va conține date cu privire la crearea filialei sau reprezentanței, la aprobarea regulamentului acesteia și la desemnarea administratorului; c) regulamentul filialei sau reprezentanței, în două exemplare; d) avizul Băncii Naționale a Moldovei - pentru filialele și reprezentanțele instituțiilor financiare; d¹) avizul Comisiei Naționale a Pieței Financiare – pentru asociațiile de economii și împrumut; e) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare. Filialele și reprezentanțelor persoanelor juridice autohtone li se atribuie numere de identificare de stat identice numărului de identificare de stat al persoanei juridice care le-a creat. Filialelor și reprezentanțelor persoanelor juridice străine li se atribuie numere de identificare de stat indiferent de numărul de identificare al persoanei juridice străine care le-a creat.

O reglementare imperativă poate fi desprinsă și din art.33 a Legii Nr.407 cu privire la asigurări, astfel constituirea și lichidarea filialei (reprezentanței) asigurătorului (reasigurătorului) se efectuează în modul prevăzut de legislație. Filiala (reprezentanța) asigurătorului (reasigurătorului) își desfășoară activitatea sub denumirea asigurătorului (reasigurătorului). Asigurătorul (reasigurătorul) este obligat să aducă la cunoștință Autorității de supraveghere, în termen de 5 zile lucrătoare de la data adoptării, hotărârea organului competent privind constituirea sau lichidarea filialei (reprezentanței). Pe lângă cerințele date, legea stabilește că filiala (reprezentanța), altă subdiviziune a asigurătorului (reasigurătorului) trebuie să fie amplasate într-o încăpere înregistrată conform legislației, situată în clădire administrativă sau la parterul unei clădiri cu destinație locativă ori în altă construcție capitală. Încăperea trebuie să fie dotată cu legătură telefonică, cu fax, safeu, aparat de casă cu memorie fiscală, computer cu conectare la rețeaua internet, software destinat ținerii evidenței contabile și/sau statistice. Referitor la înregistrarea sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale este de remarcat faptul ca preleederile legislative nu impun necesitatea înregistrării acestora ci doar autorizarea lor în condițiile regulamentor speciale. Este de remarcat și faptul că regulile cu privire la licențiere se aplică și pentru filialele și reprezentanțele nou înregistrate care au menirea practicării unei activități antreprenoriale. [3]

D. Desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

Semnele acestei fapte infractionale delimitează 2 modalități prin care poate fi realizată și anume: a) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și b) desfășurarea activității de întreprinzător fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

Desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică urmează fi analizată prin prisma definiției inițiale a „mărcii comerciale” și a „mărcilor de fabrică”. Conform Legii Nr.38 din 29.02.2008 cu privire la protecția mărcilor, marca reprezintă orice semn susceptibil de reprezentare grafică, care servește la deosebirea produselor și/sau serviciilor unei persoane fizice sau juridice de cele ale altor persoane fizice sau juridice. De menționat este faptul că odată cu înregistrarea mărcii ultima conferă titularului dreptul exclusiv asupra acesteia. Dreptul exclusiv asupra mărcii produce efecte pentru terți începând cu data publicării în BOPI sau cu data înscrierii în Registrul internațional a datelor referitoare la înregistrarea mărcii. În această ordine de idei mărcile a căror reglementare cade sub incidența Legii Nr.38 cu privire la protecția mărcilor, nu poate constitui un semn al faptei infractionale prevăzută la art.125 lit.d), ori asemenea raporturi sint reglementate de dreptul privat. Consideram că dreptul la marca este un drept personal nepatrimonial în care neutilizarea după înregistrare a mărcii este o prerogativă facultativă a titularului de a o utiliza sau nu, cu excepția când utilizarea ei ar fi obligatorie prin reglementari normative speciale, or art.14 a Legii stabilește că dacă în decurs de 5 ani după înregistrare marca nu a făcut obiectul unei utilizări efective în Republica Moldova pentru produsele și/sau serviciile pentru care este înregistrată sau dacă utilizarea mărcii a fost suspendată pe o perioadă neîntreruptă de 5 ani, titularul mărcii este decăzut din drepturile asupra mărcii în condițiile prezentei legi, cu excepția cazurilor când există motive întemeiate pentru neutilizare, în asemenea condiții fapta data nu poate fi calificată în temeiul art.241 a Codului Penal. Art.55 a Codului Civil mai stabilește în acest sens că persoană juridică este organizația care are un patrimoniu distinct și răspunde pentru obligațiile sale cu acest patrimoniu, poate să dobândească și să exerceite în nume propriu drepturi patrimoniale și personale nepatrimoniale, să-și asume obligații, poate fi reclamant și pîrît în instanță de judecată.

Desfășurarea activității de întreprinzător fără indicarea în documente a **codurilor fiscale**, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu **utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate**.

Este de rmarcat faptul că utilizarea codurilor fiscal este obligatorie în raporturile juridice de drept, astfel conform art.5 a Codului Fiscal, prin cod fiscal se înțelege număr personal de identificare al contribuabilului, atribuit în modul stabilit. Numărul de identificare de stat, atribuit în corespondere cu legislația privind înregistrarea întreprinderilor și organizațiilor, se consideră cod fiscal din ziua eliberării certificatului/deciziei de înregistrare, care atestă identitatea

numărului de identificare de stat și a codului fiscal. Fiecare persoană care obține venit sau care efectuează plăți impozabile, în conformitate cu prezentul titlu, utilizează codul fiscal atribuit (obținut) în scopul evidenței contribuabililor în modul prevăzut de prezentul cod și de alte acte normative adoptate în conformitate cu acesta. Organul fiscal ține evidența contribuabililor, atribuindu-le coduri fiscale și actualizând registrul fiscal în modul stabilit de prezentul titlu și de instrucțiunea aprobată de Inspectoratul Fiscal Principal de Stat. Codul fiscal, conform prezentului capitol, se atribuie o singură dată, indiferent de dispozițiile legislației fiscale privind stabilirea și stingerea obligațiilor fiscale.

Orice persoană obligată, conform legislației fiscale, să prezinte organului fiscal dare de seamă fiscală sau alte documente trebuie să indice în ele codul său fiscal. Orice persoană obligată, conform legislației fiscale și altor acte normative, să prezinte organului fiscal dare de seamă fiscală sau alte documente referitoare la o altă persoană va cere acesteia codul fiscal și îl va indica în documentul respectiv. Dacă această altă persoană nu comunică codul fiscal, prima persoană va menționa acest fapt în documentele prezentate. La încheierea tranzacțiilor și efectuarea operațiunilor economice, părțile sînt obligate să indice în documentele respective codurile lor fiscale. Organul fiscal trebuie să indice codul fiscal al contribuabilului în toate avizele expediate lui. Subdiviziunile unei persoane juridice care nu au statut de persoană juridică utilizează codul fiscal al acesteia. Evidența obligațiilor fiscale ale persoanelor fizice se ține pe baza codurilor fiscale trecute în Registrul fiscal de stat din Registrul de stat al populației.

Referitor la platografiere este de remarcat că ultima, reprezintă o acțiune de falsificare a codurilor fiscale, iar în cazul identificării persoanelor care au plastografiat aceste coduri, ultimii sînt pasibili răspunderii penale pentru fals art.361 Cod Penal și nu pentru art.241 a Codului Penal, indiferent însă de circumstanțe în cazul în care există concurență la calificare dintre art.361 și 241 a Codului Penal, calificarea va fi executată după regula *lex specialis*, art.241 CP. Totuși în situațiile descrise necesită o analiză profundă concurența dintre art.256 a Codului Fiscal care prevede că folosirea unui cod fiscal străin, plastografiat sau anulat se sancționează cu amendă de la 5.000 la 10.000 de lei și art.241 a CP, care urmează a fi calificată în dependență de urmarile prejudicabile cauzate.

Infrațiunea de practicare ilegală a activității de întreprinzător este o infracțiune materială fiind consumată odată cu cauzarea prejudiciului în proporții mari. Analizînd capitolul IV a Standartului National de Contabilitate SNC, drept venituri desprindem creșteri ale beneficiilor economice înregistrate în cursul perioadei de gestiune, sub forma intrărilor de active sau majorării valorii acestora, sau a diminuării datoriilor care au drept rezultat creșteri ale capitalului propriu, cu excepția creșterilor legate de contribuțiile proprietarilor, chltuiile conform Cap.V (SNC), reprezintă diminuări ale beneficiilor economice înregistrate în perioada de gestiune sub formă de ieșiri, reduceri ale valorii activelor sau de creșteri ale datoriilor care contribuie la diminuări ale capitalului propriu (rezultatului financiar), altele decît cele rezultate din distribuirea acestuia proprietarilor. În concluzie profitul este diferența dintre venituri și cheltuieli.[4] În cazul în care în urma practicării activității de întreprinzător care nu înregistrează prejudiciu în proporții mari, fapta urmează a fi calificată conform art.263 a Codului Contravențional.

Bibliografie

1. Brinză S., Stati V., Ulianovschi X., Drept Penal. Partea Specială, vol.II Chișinău; Cartir Juridic. 2005, 804 p.
2. Brinză S., Stati V., Drept Penal. Partea Specială, vol.II Chișinău; Tipografia Centrală. 2011, 1321 p.
3. Аистова, Л.С. Незаконное предпринимательство / Л.С. Аистова.- СПб.: Юридический центр Пресс, 2002.-283 с.
4. Яни, П.С. Уголовная ответственность за незаконное предпринимательство / П.С. Яни. М., 2001. - 48 с.